

ΔΕΛΤΙΑ ΠΑΡΑΠΟΝΩΝ

ΤΖΕΦΡΥ ΕΥΓΕΝΙΔΗΣ

Δελτία παραπόνων

διηγήματα

Μετάφραση από τα αγγλικά

ANNA ΠΑΠΑΣΤΑΥΡΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη λογοτεχνία

Σύγχρονη ξένη λογοτεχνία – 413

Τζέφρου Ευγενίδης, *Δελτία παραπόνων*

Τίτλος πρωτοτύπου: *Fresh complaint*

Μετάφραση: Άννα Παπασταύρου

Υπεύθυνος έκδοσης: Κώστας Γιαννόπουλος

Επιμέλεια, διορθώσεις: Αρετή Μπουκάλα

Σελιδοποίηση: Κωνσταντίνος Καπένης

Φιλμ, μοντάζ: Μαρία Ποινοπούλου-Ρένεση

Copyright© Jeffrey Eugenides, 2017

All rights reserved including the rights of reproduction in whole or in part in any form

Copyright© για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης Α.Ε.Ε.Δ.Ε.

(Εκδόσεις Πατάκη), 2011

Πρώτη έκδοση στην αγγλική γλώσσα από τις εκδόσεις Farrar, Straus and Giroux, Νέα Υόρκη, 2017

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Μάιος 2018

Κ.Ε.Τ. 7715 Κ.Ε.Π. 251/18 ISBN 978-960-16-7594-7

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 801.100.2665, 210.52.05.600, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ, ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚ/ΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ - ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ), 57009 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ,

ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, 2310.75.51.75, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

*Στη μνήμη της μητέρας μου, Γουάντα Ευγενίδη (1926-2017),
και του ανιψιού μου, Μπρέννερ Ευγενίδη (1985-2012)*

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Παραπονιάρες	11
Air Mail	57
Το πουάρ	95
Προκλασική μουσική	125
Timeshare	159
Βρες τον κακό	185
Το χρησμικό αιδόιο	223
Ιδιότροποι κήποι	253
Το μεγάλο πείραμα	291
Έγκαιρη καταγγελία	337
Ευχαριστίες	405

ΠΑΡΑΠΟΝΙΑΡΕΣ

ΑΝΗΦΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΔΡΟΜΑΚΙ με το νοικιασμένο αυτοκίνητο, η Κάθυ βλέπει την πινακίδα και δεν μπορεί να μη γελάσει. «Γουίνταμ Φωλς. Ζήστε ευχάριστα μετά τη συνταξιοδότηση».

Όχι ακριβώς όπως το περιέγραφε η Ντέλλα.

Αμέσως μετά προβάλλει το κτίριο. Η κεντρική είσοδος φαίνεται αρκετά ωραία. Είναι μεγάλη και τζαμωτή, με λευκά παγκάκια έξω κι έναν αέρα ιατρικής τάξης. Όμως τα διαμερίσματα του κήπου, που βρίσκονται στο πίσω μέρος του οικοπέδου, είναι μικρά, σε παρακαμή. Μικρές βεράντες, σαν μαντριά. Μέσα εκεί, έξω από τα παράθυρα με τις κουρτίνες και από τις ανεμοδαρμένες πόρτες, ζει ένα αίσθημα μοναξιάς.

Όταν βγαίνει από το αυτοκίνητο, νιώθει τον αέρα δέκα βαθμούς πιο ζεστό απ' ό,τι ήταν έξω απ' το αεροδρόμιο εκείνο το πρωί, στο Ντητρόιτ. Ο γεναριάτικος ουρανός είναι γαλάζιος, σχεδόν ασυννέφιαστος. Ούτε ίχνος της καταιγίδας για την οποία την προειδοποιούσε ο Κλαρκ, προσπαθώντας να την πείσει να μείνει στο σπίτι και να τον φροντίσει. «Γιατί δεν πας την επόμενη βδομάδα;» της είπε. «Θ' αντέξει».

Η Κάθυ βρίσκεται στα μισά της απόστασης μέχρι την κεντρική είσοδο, όταν θυμάται το δώρο της Ντέλλα και γυρίζει στο αυτοκίνητο να το πάρει. Βγάζοντάς το από τη βαλίτσα της, αισθάνεται γι' άλλη μια φορά ικανοποιημένη από το περιτύλιγμα που του έβαλε. Το χαρτί είναι το παχύ, πυκνό, αποχρωματισμένο είδος που μιμείται τον φλοιό της σημύδας. (Χρειάστηκε να πάει σε τρία διαφορετικά χαρτοπωλεία, ωστόσο βρει κάτι που να της αρέσει.) Αντί να κοτσάρει πάνω έναν φανταχτερό φιλόγχο, η Κάθυ κόλλησε φουντίτσες από το χριστουγεννιάτικο δέντρο της – το οποίο ετοιμάζονταν να ξεφορτωθούν – και σκάρωσε μια γιρλάντα. Τώρα το δώρο φαίνεται χειροποίητο και οικολογικό, σαν προσφορά σε ινδιάνικη τελετή, σαν κάτι που προσφέρεται όχι σ' έναν άνθρωπο, αλλά στη γη.

Αυτό που είναι μέσα είναι εντελώς κοινότοπο. Είναι κάτι που η Κάθυ χαρίζει πάντα στην Ντέλλα: ένα βιβλίο.

Όμως είναι και κάτι παραπάνω, αυτή τη φορά. Κάτι σαν γιατρικό.

Από τότε που μετακόμισε στο Κορνέκτικατ, η Ντέλλα παραπονιέται ότι δεν μπορεί πια να διαβάσει. «Απλώς δε νιώθω πως είμαι ικανή να αφοσιωθώ σ' ένα βιβλίο, τελευταία», έτσι το θέτει στο τηλέφωνο. Δε λέει γιατί. Και οι δύο ξέρουν γιατί.

Ένα απόγευμα, τον περασμένο Αύγουστο, στην ετήσια επίσκεψη της Κάθυ στο Κοντούκουκ, όπου ζούσε ακόμα η Ντέλλα εκείνο τον καιρό, η Ντέλλα ανέφερε ότι ο γιατρός της την είχε στείλει να κάνει εξετάσεις. Ήταν μόλις περασμένες πέντε, ο ήλιος έγερνε πίσω από τα πεύκα. Για να

γλιτώσουν από τις αναθυμιάσεις της μπογιάς, έπιναν τις μαργαρίτες τους στην τζαμαρία της βεράντας.

«Τι είδους εξετάσεις;»

«Κάθε λογής βλακώδεις εξετάσεις» είπε η Ντέλλα, κάνοντας μια γκριμάτσα. «Για παράδειγμα, αυτή η ψυχοθεραπεύτρια που με στέλνει να βλέπω – αυτοαποκαλείται ψυχοθεραπεύτρια, αλλά δε δείχνει πάνω από είκοσι πέντε– με βάζει να ζωγραφίζω δείκτες σε ρολόγια. Λες κι είμαι πάλι στο νηπιαγωγείο. Ή μου δείχνει ένα σωρό εικόνες και μου λέει να τις θυμηθώ. Έπειτα όμως αρχίζει να μιλάει για άλλα πράγματα, καταλαβαίνεις. Προσπαθώντας να μου αποσπάσει την προσοχή. Κι έπειτα, αργότερα, με ρωτάει τι είχαν πάνω οι εικόνες».

Η Κάθυ κοίταξε το πρόσωπο της Ντέλλα στο μισόφωτο. Στα ογδόντα οχτώ της η Ντέλλα εξακολουθεί να είναι μια όμορφη γυναίκα γεμάτη ζωή, με τα λευκά της μαλλιά κομμένα σε απλό στιλ, που θυμίζει στην Κάθυ πουδραρισμένη περούκα. Μονολογεί μερικές φορές ή προσηλώνεται στο άπειρο, όχι όμως περισσότερο απ' όσο συμβαίνει σε όποιον περνάει τόσο πολύ χρόνο μόνος.

«Πώς τα πήγες;»

«Όχι και τόσο καλά».

Την προηγούμενη μέρα, επιστρέφοντας με το αυτοκίνητο από το κατάστημα ειδών κιγκαλερίας, κοντά στο Κόνκορντ, η Ντέλλα είχε αγχωθεί με την απόχρωση της μπογιάς που είχαν διαλέξει. Ήταν αρκετά φωτεινή; Ίσως έπρεπε να την επιστρέψουν. Δεν έδειχνε τόσο ζωηρή, όσο στο δείγμα του χρώματος στο μαγαζί. Ουφ, πεταμένα λεφτά! Τελικά, η Κάθυ είπε: «Ντέλλα, σε πιάνει πάλι το άγχος σου».

Αυτό ήταν υπεραρκετό. Το πρόσωπο της Ντέλλα γαλήνεψε, σαν να το πασπάλισε με νεραϊδόσκονη. «Το ξέρω πως με πιάνει» είπε. «Πρέπει να μου το λες, όταν γίνομαι έτσι».

Στη βεράντα, η Κάθου πήρε μια ρουφηξιά από το ποτό της και είπε: «Εγώ δε θ' ανησυχούσα γι' αυτό, Ντέλλα. Με τέτοιες εξετάσεις ο καθένας θα είχε άγχος».

Λίγες μέρες αργότερα, η Κάθου επέστρεψε στο Ντητρόιτ. Δεν ξανάκουσε λέξη για τις εξετάσεις. Όσπου, τον Σεπτέμβρη, η Ντέλλα τηλεφώνησε για να πει ότι η δόκτωρ Σάττον είχε κανονίσει μια επίσκεψη στο σπίτι τους και είχε ζητήσει από τον Μπέννεντ, τον μεγαλύτερο γιο της Ντέλλα, να είναι παρών. «Αν μου ζητάει να 'ρθει ο Μπέννεντ με το αμάξι ως εδώ» είπε η Ντέλλα, «μάλλον τα νέα είναι δυσάρεστα».

Τη μέρα της συνάντησης –μια Δευτέρα–, η Κάθου περίμενε τηλεφώνημα από την Ντέλλα. Όταν επιτέλους τηλεφώνησε, η φωνή της ακούστηκε ενθουσιώδης, παραζαλισμένη. Η Κάθου υπέθεσε πως η γιατρός είχε διαγνώσει ότι ήταν απόλυτα υγιής. Όμως η Ντέλλα δεν ανέφερε τα αποτελέσματα των εξετάσεων. Αντίθετα, με διάθεση σχεδόν παραληρηματικής ευφορίας, είπε: «Η δόκτωρ Σάττον δεν μπορούσε να διανοηθεί πως έχουμε κάνει το σπίτι μου τόσο όμορφο! Της είπα τι ερείπιο ήταν όταν μετακόμισα και πώς φτιάχνουμε μαζί κι από κάτι, κάθε φορά που έρχεσαι, και δεν μπορούσε να το πιστέψει. Της φάνηκε απλά αξιολάτρευτο!»

Ίσως η Ντέλλα να μην μπορούσε ν' αντιμετωπίσει τα νέα ή ίσως τα είχε ήδη ξεχάσει. Όπως και να 'χε, η Κάθου ανησυχούσε για κείνη.

Είχε πέσει στον Μπέννεντ ο κλήρος να πιάσει να της πει τις ιατρικές λεπτομέρειες. Τις οποίες παρέθεσε με ύφος ξερό, πραγματιστικό. Ο Μπέννεντ εργάζεται σε μια ασφαλιστική εταιρεία, στο Χάρτφορντ, στην οποία υπολογίζει σε καθημερινή βάση τις πιθανότητες νόσησης και θανάτου, κι ίσως αυτός να ήταν ο λόγος. «Η γιατρός λέει πως η μάμα μου δε θα μπορεί πια να οδηγεί. Ούτε να χρησιμοποιεί την ηλεκτρική κουζίνα. Θα της δώσει κάποια φαρμακευτική αγωγή, υποθέτω για να τη σταθεροποιήσει. Για ένα διάστημα. Στην ουσία, όμως, το συμπέρασμα είναι πως δεν μπορεί να ζει μόνη».

«Είχα περάσει από κει τον περασμένο μήνα και η μάμα σου μου φάνηκε μια χαρά» είπε η Κάθυ. «Απλώς αγχώνεται, αυτό είν' όλο».

Έγινε μια παύση, προτού ο Μπέννεντ πει: «Ναι, τέλος πάντων. Το άγχος είναι μέρος του όλου προβλήματος».

Τι μπορούσε να κάνει η Κάθυ από τη θέση της; Δεν ήταν μόνο μακριά, στις Μεσοδυτικές Πολιτείες, ήταν κάπως σαν αξιοπερίεργο, σαν παρείσακτη στη ζωή της Ντέλλα. Η Κάθυ και η Ντέλλα ήξεραν η μια την άλλη σαράντα χρόνια. Γνωρίστηκαν όταν εργάζονταν και οι δύο στη Σχολή Νοσηλευτικής. Η Κάθυ ήταν τριάντα χρονών τότε, πρόσφατα χωρισμένη. Είχε μετακομίσει πάλι στο σπίτι των γονιών της, ώστε η μητέρα της να μπορεί να φροντίζει τον Μάικ και τον Τζον, όσο εκείνη ήταν στη δουλειά. Η Ντέλλα ήταν στα πενήντα, μια μητέρα των προαστίων που ζούσε σ' ένα σικατό σπίτι κοντά στη λίμνη. Είχε επιστρέψει στη δουλειά όχι γιατί είχε τρομερή ανάγκη από χρήματα –όπως η Κά-

θυ-, αλλά γιατί δεν είχε τίποτα να κάνει. Τα δυο μεγαλύτερα αγόρια της είχαν ήδη φύγει από το σπίτι. Ο μικρότερος, ο Ρόμπι, πήγαινε στο γυμνάσιο.

Υπό κανονικές συνθήκες, δε θα είχαν έρθει σε επαφή στη Σχολή. Η Κάθι εργαζόταν κάτω, στο γραφείο της διαχείρισης, ενώ η Ντέλλα ήταν ιδιαιτέρως γραμματέας του πρύτανη. Όμως, μια μέρα στην καφετέρια, η Κάθι άκουσε κρυφά την Ντέλλα να μιλάει για τα Weight Watchers, εκθειάζοντας το πρόγραμμά τους, το πόσο εύκολο ήταν να προσαρμοστείς σ' αυτό, και πως δε χρειαζόταν να πεινάσεις.

Η Κάθι είχε μόλις αρχίσει να βγαίνει με κάποιον πάλι. Ένας άλλος τρόπος να το θέσουμε ήταν ότι πηδιόταν όπου έβρισκε. Τον πρώτο καιρό του διαζυγίου της είχε κυριευτεί από μια απελπισμένη λαχτάρα ν' αναπληρώσει τον χαμένο καιρό. Ήταν απερίσκεπτη σαν έφηβη, το έκανε με άντρες, τους οποίους ελάχιστα γνώριζε, στο πίσω κάθισμα αυτοκινήτων ή στη μοκέτα μικρών φορτηγών, παρκαρισμένων σε δρόμους πόλεων, έξω από σπίτια όπου ενάρετες χριστιανικές οικογένειες κοιμόνταν γαλήνια και ειρηνικά. Εκτός από τις sporαδικές απολαύσεις που γευόταν με αυτούς τους άντρες, η Κάθι αναζητούσε ένα είδος αυτοβελτίωσης, λες κι η άγρια διείσδυση των αντρών θα μπορούσε να της βάλει λίγο μυαλό, αρκετό για να την αποτρέψει από το να παντρευτεί οποιονδήποτε σαν τον πρώην άντρα της, ποτέ ξανά.

Επιστρέφοντας στο σπίτι μετά τα μεσάνυχτα, από μια συνεύρεση τέτοιου είδους, η Κάθι έκανε ντους. Βγαίνοντας έξω, στάθηκε μπροστά στον καθρέφτη του μπάνιου, ζυγιάζοντας τον εαυτό της με το ίδιο αντικειμενικό μάτι,

με το οποίο αργότερα έβλεπε τα προς ανακαίνιση σπίτια. Τι μπορούσε να διορθωθεί; Τι να καμουφλαριστεί; Τι όφειλες να το αποδεχτείς και να το αγνοήσεις;

Άρχισε να πηγαίνει στα Weight Watchers. Η Ντέλλα την πήγαινε στα ραντεβού με το αυτοκίνητο. Μικρόσωμη και αυθάδης, με ανταύγειες στα μαλλιά, μεγάλα γυαλιά με ροζέ διάφανο σκελετό και γυαλιστερή ρεγιόν μπλούζα, η Ντέλλα καθόταν σ' ένα μαξιλάρι για να βλέπει πάνω από το τιμόνι της Κάντιλλάκ της. Φορούσε σαχλές καρφίτσες, σε σχήμα μπάμπουρα ή κυνηγετικού σκυλιού, και μουσκευόταν στα αρώματα. Ήταν κάποια μάρκα από πολυκατάστημα, λουλουδάτη και γλυκερή, φτιαγμένη για να κουκουλώνει τη φυσική μυρωδιά μιας γυναίκας, παρά να την τονίζει, όπως τα έλαια σώματος που τοποθετούσε ανάλαφρα η Κάθυ στα σωστά σημεία πάνω της. Φαντάστηκε την Ντέλλα να ψεκάζει άρωμα από ένα ατομίζερ κι έπειτα να χοροπηδάει στη μυρωδάτη ομίχλη του.

Αφού έχασαν και οι δύο λίγα κιλά, ξόδευαν ασύστολα, μια φορά τη βδομάδα, σε ποτά και δείπνα. Η Ντέλλα κουβαλούσε τον θερμομετρητή της στην τσάντα της, για να βεβαιώνεται ότι δεν ξέφευγαν ολότελα. Έτσι ανακάλυψαν τις μαργαρίτες. «Ε, ξέρεις τι συνηθίζεται εδώ;» έλεγε η Ντέλλα. «Η τεκίλα. Μόνο ογδόντα πέντε θερμίδες τα τριάντα मिलिग्रάμ». Προσπαθούσαν να μη σκέφτονται τη ζάχαρη στο κοκτέιλ.

Η Ντέλλα ήταν μόνο πέντε χρόνια νεότερη από τη μά της Κάθυ. Συμμερίζονταν πολλές απόψεις γύρω από το σεξ και τον γάμο, ήταν όμως πιο εύκολο ν' ακούς κείνα τα ξεπερασμένα αποφθέγματα από το στόμα κάποιου που δε

θεωρούσε δεδομένο ότι εξουσίαζε το σώμα σου. Επίσης, οι διαφορές που είχε η Ντέλλα από τη μητέρα της Κάθου έκαναν σαφές ότι η μαμά της δεν ήταν ο ηθικός κριτής, που ήταν ανέκαθεν στο μυαλό της Κάθου, αλλά απλώς μια προσωπικότητα.

Όπως αποδείχτηκε, η Κάθου και η Ντέλλα είχαν πολλά κοινά. Άρεσαν και στις δυο οι χειροτεχνίες: ντεκουπάζ, καλαθοπλεκτική, αναπαλαιώση – οτιδήποτε. Και αγαπούσαν το διάβασμα. Δάνειζαν βιβλία από τη βιβλιοθήκη ή μια στην άλλη και μετά από ένα διάστημα άρχισαν να δανείζονται τα ίδια βιβλία, ώστε να μπορούν να τα διαβάζουν και να τα συζητούν παράλληλα. Δε θεωρούσαν τον εαυτό τους διανοούμενο, ήξεραν όμως να διακρίνουν μια καλή γραφή από μια κακή. Και πάνω απ' όλα, τους άρεσε μια ωραία ιστορία. Θυμόνταν την υπόθεση των βιβλίων πιο συχνά απ' ό,τι τον τίτλο τους ή τον συγγραφέα.

Η Κάθου απέφευγε να πηγαίνει στο σπίτι της Ντέλλα, στο Γκρος Πόιντ. Δεν ήθελε να υπομένει τις φλοκάτες ή τις παστέλ κουρτίνες, ή να πέφτει πάνω στον ρεπουμπλικάνο σύζυγο της Ντέλλα. Ούτε κάλεσε ποτέ την Ντέλλα στο σπίτι των γονιών της. Καλύτερα να συναντιόνταν σε ουδέτερο έδαφος, όπου κανείς δεν μπορούσε να τους θυμίζει την ασυμβατότητά τους.

Κάποιο βράδυ, δύο χρόνια μετά τη γνωριμία τους, η Κάθου πήρε την Ντέλλα σ' ένα πάρτι που έκαναν κάτι φιλενάδες της. Η μία από αυτές είχε παρακολουθήσει μια ομιλία του Κρισναμούρτι, έτσι όλες κάθισαν στο πάτωμα, σε μαξιλάρες, κι άκουγαν την αφήγησή της. Ένα τσιγαριλάκι άρχισε να κάνει τον γύρο.

Οχι, σκέφτηκε η Κάθυ, όταν αυτό έφτασε στην Ντέλλα. Όμως προς μεγάλη της έκπληξη, η Ντέλλα ρούφηξε και πέ-
ρασε το τσιγαριλίκι στην επόμενη.

«Ε, λοιπόν, πού να το περίμενα» είπε έπειτα η Ντέλλα.
«Μ' έβαλες τώρα να καπνίζω και χόρτο».

«Συγγνώμη» είπε γελώντας η Κάθυ. «Όμως... δε φτιά-
χτηκες;»

«Όχι, καθόλου. Και χαίρομαι γι' αυτό. Αν ήξερε ο Ντικ
πως καπνίζω μαριχουάνα, θα γινόταν θηρίο».

Όστόσο χαμογελούσε. Χαιρόταν που είχε ένα μυστικό.

Είχαν και άλλα. Λίγα χρόνια αφότου η Κάθυ παντρεύ-
τηκε τον Κλαρκ, μπούχτισε κι έφυγε απ' το σπίτι. Έπιασε
δωμάτιο σ' ένα μοτέλ, στο Όγδοο Μίλι. «Αν πάρει ο Κλαρκ,
μην του πεις πού είμαι» είπε στην Ντέλλα. Και η Ντέλλα
δεν είπε. Μονάχα έφερνε στην Κάθυ φαγητό κάθε βράδυ
για μία βδομάδα και άκουγε την γκρίνια της, ώσπου το
'βγαλε από μέσα της. Τουλάχιστον όσο χρειαζόταν για να
συμβιβαστεί.

«Δώρο; Για μένα;»

Η Ντέλλα, γεμάτη ακόμα με κοριτσιίστικο ενθουσιασμό,
κοιτάζει με γουρλωμένα μάτια το πακέτο που της δίνει η
Κάθυ. Είναι καθισμένη σε μια μπλε πολυθρόνα δίπλα στο
παράθυρο, στην ουσία το μόνο κάθισμα μέσα στη μικρή,
ακατάστατη γκαρσονιέρα. Η Κάθυ είναι κουρνιασμένη άβο-
λα στο ντιβάνι παραδίπλα. Το δωμάτιο είναι σκοτεινό, για-
τί τα βενετικά στόρια είναι κατεβασμένα.

«Έκπληξη» λέει η Κάθυ μ' ένα βεβιασμένο χαμόγελο.

Είχε μείνει με την εντύπωση, από τον Μπέννετ, πως το

Γουίνταμ Φωλς ήταν ίδρυμα υποβοηθούμενης διαβίωσης. Ο ιστότοπος κάνει αναφορά σε «υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης» και σε «επισκέπτες-φύλακες αγγέλους». Όμως από το φυλλάδιο που πήρε η Κάθυ στην υποδοχή, βλέπει ότι το Γουίνταμ αυτοδιαφημίζεται ως «κοινότητα για συνταξιούχους άνω των 55». Εκτός από τους πολλούς ηλικιωμένους ενοίκους που σουλατσάρουν στους διαδρόμους πίσω από αλουμινένια πι, υπάρχουν νεότεροι βετεράνοι πολέμου, με γενειάδα, γιλέκο και καπέλο, που κάνουν κόντρες καθισμένοι σε ηλεκτρικά αναπηρικά αμαξίδια. Νοσηλευτικό προσωπικό δεν υπάρχει. Είναι πιο φτηνή από την υποβοηθούμενη διαβίωση και τα προνόμια είναι ελάχιστα: προμαγειρεμένα φαγητά στην τραπεζαρία, υπηρεσία κλινοσκεπασμάτων μία φορά τη βδομάδα. Αυτό είν' όλο.

Όσο για την Ντέλλα, φαίνεται αναλλοίωτη από την τελευταία φορά που την είδε η Κάθυ, τον Αύγουστο. Έχει προετοιμαστεί για την επίσκεψη, έχει φορέσει μια καθαρή τζιν σαλοπέτα κι ένα κίτρινο μπλουζάκι κι έχει βάλει κραγιόν και μείκ απ στα σωστά σημεία και στη σωστή ποσότητα. Η μόνη διαφορά είναι ότι η Ντέλλα χρησιμοποιεί τώρα και η ίδια πι. Μια βδομάδα αφότου μετακόμισε εδώ, γλίστρησε και χτύπησε το κεφάλι της στο πεζοδρόμιο έξω από την είσοδο. Ξεράθηκε επιτόπου. Όταν συνήλθε, ένας όμορφος, μεγαλόσωμος νοσηλευτής με γαλάζια μάτια στεκόταν από πάνω της και την παρατηρούσε. Η Ντέλλα τον κοίταξε και ρώτησε: «Πέθανα και πήγα στον παράδεισο;»

Στο νοσοκομείο, έκαναν μαγνητική τομογραφία στην Ντέλλα, για να ελέγξουν πιθανό αιμάτωμα στον εγκέφαλο. Έπειτα ήρθε ένας νεαρός γιατρός να την εξετάσει για

άλλους τραυματισμούς. «Και να με, που λες» είπε η Ντέλλα στην Κάθυ στο τηλέφωνο. «Ογδόντα οχτώ χρονών κι αυτός ο νεαρός γιατρός να με εξετάζει σπιθαμή προς σπιθαμή. Και το εννοώ, σπιθαμή προς σπιθαμή. Του είπα: “Δεν ξέρω πόσα σε πληρώνουν, πάντως δεν είναι αρκετά”».

Αυτή η επίδειξη χιούμορ επιβεβαιώνει αυτό που η Κάθυ διαισθανόταν εξαρχής, ότι πολλή από τη διανοητική σύγχυση της Ντέλλα είναι συναισθηματική στη βάση της. Οι γιατροί αρέσκονται να παρέχουν διαγνώσεις και χάπια χωρίς να δίνουν σημασία στο ανθρώπινο πλάσμα που βρίσκεται μπροστά στα μάτια τους.

Όσο για την Ντέλλα, δεν ονομάτισε ποτέ τη διάγνωσή της. Προτιμάει να τη λέει «η πάθησή μου» ή «αυτό το πράγμα που έχω». Μια φορά είπε: «Δεν μπορώ να θυμηθώ πώς το λένε αυτό που έχω. Είναι αυτό το πράγμα που παθαίνεις όταν γερνάς. Αυτό που πάνω απ’ όλα δε θέλεις να πάθεις. Ε, αυτό έχω εγώ».

Μια άλλη φορά είπε: «Δεν είναι Αλτσχάιμερ, είναι όμως ό,τι πιο κοντινό σ’ αυτό».

Η Κάθυ δεν εκπλήσσεται που η Ντέλλα απωθεί την ορολογία. Η άνοια δεν είναι ωραία λέξη. Ηχεί βίαιη, επιθετική, σαν να 'χεις ένα δαιμόνιο που αδειάζει κομμάτια απ’ το μυαλό σου, αν και, βέβαια, περί αυτού ακριβώς πρόκειται.

Τώρα κοιτάζει το πι της Ντέλλα στη γωνία, ένα φρικαλέο κατασκευάσμα φούξια, μ’ ένα μαύρο καθισματάκι από δερματίνη. Κουτιά εξέχουν κάτω από το ντιβάνι. Στο κουζινάκι, πιάτα είναι στοιβαγμένα στον νεροχύτη. Τίποτα το ακραίο. Όμως η Ντέλλα πάντα είχε το πιο ταχτοποιημένο σπίτι και η ακαταστασία είναι ανησυχητική.

Η Κάθυ χαίρεται που έχει φέρει το δώρο.

«Δε θα το ανοίξεις;» ρωτάει.

Η Ντέλλα κοιτάζει το δώρο, λες και μόλις τώρα εμφανίστηκε στα χέρια της. «Α, σωστά». Γυρίζει το πακέτο ανάποδα. Το εξετάζει από κάτω. Το χαμόγελό της είναι αβέβαιο. Είναι σαν να ξέρει ότι απαιτείται να χαμογελάσει αυτή τη στιγμή, αλλά δεν είναι σίγουρη για ποιο λόγο.

«Πο πο, δες περιτύλιγμα!» λέει τελικά. «Είναι απλώς υπέροχο. Θα προσέξω να μην το σκίσω. Ίσως μπορέσω να το ξαναχρησιμοποιήσω».

«Μπορείς να το σκίσεις. Δε με πειράζει».

«Όχι, όχι» επιμένει η Ντέλλα. «Θέλω να το φυλάξω, αυτό το ωραίο χαρτί».

Τα γέρικα, γεμάτα πανάδες χέρια της παλεύουν με το χαρτί περιτυλίγματος ώσπου το πακέτο ανοίγει. Το βιβλίο πέφτει στην ποδιά της.

Δεν το αναγνωρίζει.

Αυτό δε σημαίνει τίποτα, αναγκαστικά. Οι εκδότες έχουν κυκλοφορήσει μια νέα έκδοση. Το αρχικό εξώφυλλο, που απεικονίζει δύο γυναίκες καθισμένες οκλαδόν μέσα σε μια ινδιάνικη σκηνή, έχει αντικατασταθεί από μια έγχρωμη φωτογραφία με χιονισμένα βουνά, πιο μοντέρνα και φανταχτερή.

Μετά από ένα δευτερόλεπτο, η Ντέλλα αναφωνεί: «Αχ, καλέ! Το αγαπημένο μας!»

«Και όχι μόνο» λέει η Κάθυ, δείχνοντας το εξώφυλλο. «Κοίτα. Επετειακή έκδοση για τα είκοσι χρόνια! Δύο εκατομμύρια πωλήσεις! Το πιστεύεις;»

«Ε, καλά, ξέραμε πάντα πως ήταν ένα καλό βιβλίο».

«Φυσικά και το ξέραμε. Εμάς έπρεπε ν' ακούει ο κό-

σμος». Με πιο σιγανή φωνή, η Κάθυ λέει: «Σκέφτηκα πως ίσως σε τραβήξει να ξαναρχίσεις το διάβασμα, Ντέλλα. Μιας και το γνωρίζεις τόσο καλά».

«Μμ, σωστά. Έτσι να σπρώξουμε λίγο τα πράγματα. Το τελευταίο βιβλίο που μου έστειλες, ποιο ήταν, το Δωμάτιο;* Δύο μήνες το διαβάζω και δεν έχω προχωρήσει πέρα απ' την εικοστή σελίδα».

«Είναι κάπως δυνατό, κείνο το βιβλίο».

«Έχει να κάνει με μια εγκλωβισμένη σε μια κάμαρα. Σαν κάτι να μου θυμίζει».

Η Κάθυ γελάει. Όμως η Ντέλλα δεν αστειεύεται εντελώς κι αυτό δίνει στην Κάθυ μια ευκαιρία. Γλιστρώντας από το ντιβάνι, χειρονομεί προς τους τοίχους, μουγκρίζοντας: «Δεν μπορούσαν ο Μπέννι με τον Ρόμπι να σου βρουν ένα μέρος καλύτερο από τούτο εδώ;»

«Πιθανότατα μπορούσαν» λέει η Ντέλλα. «Όμως λένε πως δεν μπορούν. Ο Ρόμπι έχει διατροφή και για την πρόωγη και για το παιδί. Όσο για τον Μπέννι, εκείνη η Τζοάν πιθανότατα δε θέλει να ξοδεύει τα λεφτά του για μένα. Ποτέ της δε με συμπάθησε».

Η Κάθυ χώνει το κεφάλι της στο μπάνιο. Δεν είναι τόσο χάλια όσο περίμενε, ούτε βρόμικο ούτε αναξιοπρεπές. Όμως η πλαστικοποιημένη κουρτίνα στην μπανιέρα θυμίζει λίγο ψυχιατρείο. Αυτό είναι κάτι που μπορούν να το διορθώσουν αμέσως.

* Το Δωμάτιο (Room): μυθιστόρημα αγωνίας της Έμμα Ντόναχιου, γραμμένο το 2010. (Όλες οι σημειώσεις είναι της μεταφράστριάς, εκτός κι αν αναφέρεται διαφορετικά.)

«Έχω μια ιδέα». Η Κάθυ στρέφεται πάλι στην Ντέλλα.
«Έφερες μαζί τις οικογενειακές σου φωτογραφίες;»

«Φυσικά και τις έφερα. Είπα στον Μπέννι πως δεν πάω πουθενά χωρίς τα άλμπουμ με τις φωτογραφίες. Δε φτάνει που μ' έβαλε ν' αφήσω όλη μου την ωραία επίπλωση, για να πουληθεί το σπίτι. Ξέρεις κάτι όμως; Μέχρι στιγμή ψυχή δεν έχει πατήσει εκεί πέρα».

Κι αν την προσέχει η Κάθυ, δεν το δείχνει. Πηγαίνει στο παράθυρο και τραβάει τα στόρια. «Μπορούμε να ξεκινήσουμε ζωηρεύοντας λίγο τα πράγματα εδώ μέσα. Να βάλουμε μερικές φωτογραφίες στους τοίχους. Να κάνουμε τον χώρο κάπως να δείχνει πως ζεις εδώ μέσα».

«Ωραία θα 'ταν. Αν αυτό το μέρος δεν ήταν τόσο αξιοθρήνητο, νομίζω πως θα ένιωθα καλύτερα ζώντας εδώ. Είναι σχεδόν σαν να είμαι... φυλακισμένη». Η Ντέλλα κουνάει το κεφάλι της. «Κάποιοι απ' αυτούς που ζουν σε τούτο το μέρος είναι κάπως τσιτωμένοι».

«Είναι στην τσίτα, ε;»

«Κυριολεκτικά στην τσίτα» λέει η Ντέλλα γελώντας.
«Πρέπει να προσέχεις δίπλα σε ποιον κάθεσαι την ώρα του γεύματος».

Όταν φεύγει η Κάθυ, η Ντέλλα κοιτάζει το πάρκινγκ από το κάθισμά της. Σύννεφα μαζεύονται στο βάθος του ορίζοντα. Η Κάθυ είπε πως η καταιγίδα δεν πρόκειται να φτάσει ως εδώ μέχρι τη Δευτέρα, όταν εκείνη θα έχει πια φύγει, όμως η Ντέλλα, νιώθοντας ανησυχία, κάνει να πιάσει το τηλεχειριστήριο.

Το στρέφει προς την τηλεόραση και πατάει το κουμπί.

Τίποτα δε συμβαίνει. «Αυτή η καινούρια τηλεόραση που μου πήρε ο Μπέννεντ δεν αξίζει μία» λέει, σαν να είναι ακόμα εκεί η Κάθυ, ή κάποιος άλλος, και ακούει. «Πρέπει ν' ανοίξεις την τηλεόραση και μετά κείνο το άλλο κουτί από κάτω. Αλλά ακόμα κι αν καταφέρω να την ανοίξω τη ρημάδα, δεν μπορώ να βρω κανένα απ' τα ωραία μου προγράμματα».

Έχει αφήσει το τηλεχειριστήριο, τη στιγμή που η Κάθυ βγαίνει από το κτίριο και πηγαίνει στο αυτοκίνητό της. Η Ντέλλα παρακολουθεί την πορεία της, σαστισμένη και γοητευμένη. Εν μέρει, ο λόγος που αποθάρρυνε την Κάθυ να μη βγει τώρα έξω δεν είχε να κάνει με τον καιρό. Φταίει το ότι η Ντέλλα δεν είναι σίγουρη πως θα τα βγάλει πέρα μ' αυτή την επίσκεψη. Μετά το πέσιμο και την παραμονή της στο νοσοκομείο, δε νιώθει και πολύ καλά. Μάλλον χάλια. Το ν' αρχίσει τα σουλάτσα με την Κάθυ ή να μπλέξει μ' ένα σωρό δραστηριότητες, ίσως είναι παραπάνω απ' ό,τι μπορεί να διαχειριστεί.

Από την άλλη, θα ήταν ωραίο να ζωηρέψει το διαμέρισμά της. Κοιτάζοντας τους άχρωμους τοίχους, η Ντέλλα προσπαθεί να τους φανταστεί γεμάτους με αγαπημένα, σημαντικά για εκείνη πρόσωπα.

Έπειτα ακολουθεί μια φάση όπου τίποτα δε φαίνεται να συμβαίνει, τίποτα προς το παρόν, τέλος πάντων. Της Ντέλλα αυτά τα διαλείμματα της έρχονται ολοένα και συχνότερα τελευταία. Ενώ φάχνει να βρει την ατζέντα της με τα τηλέφωνα ή ενώ φτιάχνει καφέ για τον εαυτό της, ξαφνικά γυρίζει πίσω αναπολώντας πρόσωπα και πράγματα που για χρόνια δεν της είχαν περάσει απ' το μυαλό.

Αυτές οι αναμνήσεις την ανησυχούν, όχι γιατί φέρνουν στην επιφάνεια δυσάρεστα πράγματα (παρότι συχνά το κάνουν), αλλά γιατί είναι τόσο ζωηρές, που υποσκελίζουν την καθημερινότητά της, κάνοντάς την να φαντάζει τόσο ξεθωριασμένη όσο και μια παλιά μπλούζα που έχει πλυθεί πάρα πολλές φορές. Μια ανάμνηση που εξακολουθεί να επανέρχεται τελευταία είναι από κείνο το καρβουνιάρικο όπου ήταν αναγκασμένη να κοιμάται μικρή. Ήταν αφότου μετακόμισαν στο Ντητρόιτ από την Παντούκα και τους παράτησε ο πατέρας της. Η Ντέλλα, η μαμά της κι ο αδελφός της ζούσαν σε οικοτροφείο. Η μαμά της και ο Γκλεν είχαν κανονικά δωμάτια, στον πάνω όροφο, όμως η Ντέλλα αναγκαστικά κοιμόταν στο υπόγειο. Δεν μπορούσες καν να φτάσεις στο δωμάτιό της από το εσωτερικό του σπιτιού. Έπρεπε να βγεις έξω στην αυλή και να σηκώσεις καταπακτές που οδηγούσαν στο κελάρι. Η σπιτονοικοκυρά είχε ασπρίσει το δωμάτιο κι είχε βάλει μέσα ένα κρεβάτι και κάτι μαξιλάρια φτιαγμένα από σακιά για αλεύρι. Όμως αυτό δεν ξεγελούσε την Ντέλλα. Το δωμάτιο ήταν από μέταλλο και δεν υπήρχαν πουθενά παράθυρα. Πίσσα σκοτάδι επικρατούσε εκεί μέσα. Αχ, πώς το μισούσα να κατεβαίνω κάθε βράδυ σ' εκείνο το καρβουνιάρικο! Ήταν σαν να χώνομαι κυριολεκτικά σ' ένα μπουντρούμι!

Όμως ποτέ δεν παραπονέθηκα. Απλώς έκανα ό,τι μου έλεγαν.

Το μικρό σπίτι της Ντέλλα, στο Κοντούκουκ, ήταν το μόνο μέρος που υπήρξε ποτέ δικό της και μόνο δικό της. Φυσικά, στην ηλικία της, εξελισσόταν σε πονοκέφαλο. Να φτάσει ίσαμε τον λόφο της τον χειμώνα, ή να βρει κάποιον

να φτυαρίσει το χιόνι απ' τη στέγη της, για να μη βουλιάξει και τη θάψει ζωντανή. Ίσως η δόκτωρ Σάττον, ο Μπέννετ και ο Ρόμπι να έχουν δίκιο. Ίσως είναι καλύτερα σε τούτο το μέρος.

Όταν κοιτάζει πάλι από το παράθυρο, το αυτοκίνητο της Κάθυ δε φαίνεται πουθενά. Έτσι η Ντέλλα πιάνει το βιβλίο που της έφερε η Κάθυ. Τα γκριζογάλανα βουνά στο εξώφυλλο εξακολουθούν να τη σαστίζουν. Όμως ο τίτλος είναι ο ίδιος: *Δυο γριές γυναίκες: Ένας θρύλος προδοσίας, θάρρους και επιβίωσης από την Αλάσκα*.^{*} Ανοίγει το βιβλίο και το ξεφυλλίζει, σταματώντας κάθε τόσο για να θαυμάσει τις ζωγραφιές.

Έπειτα γυρίζει πίσω στην πρώτη σελίδα. Εστιάζει στις λέξεις και τις ακολουθεί σ' όλη τη σελίδα. Μία πρόταση. Δύο. Έπειτα μια ολόκληρη παράγραφος. Από την τελευταία φορά που το διάβασε, έχει ξεχάσει τόσα από το βιβλίο, που η ιστορία τής φαίνεται σαν καινούρια πάλι, αν και γνώριμη. Καλόδεχτη. Όμως πιο πολλή ανακούφιση φέρνει η ίδια η πράξη, η λησμοσύνη, η καταβύθιση και το χάσιμο στη ζωή των άλλων.

Όπως πολλά βιβλία που έχει διαβάσει η Ντέλλα τόσα χρόνια, τις *Δυο γριές γυναίκες* τις είχε συστήσει η Κάθυ. Όταν έφυγε από τη Σχολή Νοσηλευτικής, η Κάθυ πήγε να δουλέψει σ' ένα βιβλιοπωλείο. Μέχρι τότε είχε ξαναπαντρευτεί και είχε μετακομίσει με τον Κλαρκ σε μια παλιά αγροί-

^{*} Velma Wallis, *Two Old Women: An Alaska Legend of Betrayal, Courage and Survival*.

κία, της οποίας η επισκευή την απασχόλησε για τα επόμενα δέκα χρόνια.

Η Ντέλλα απομνημόνευσε το πρόγραμμα της Κάθου και περνούσε όποτε είχε βάρδια, ειδικά τα απογεύματα της Πέμπτης, που οι πελάτες ήταν λιγοστοί και η Κάθου είχε χρόνο για κουβέντα.

Αυτός ήταν ο λόγος που η Ντέλλα επέλεξε μια Πέμπτη για να πει στην Κάθου τα νέα της.

«Λέγε, σ' ακούω» είπε η Κάθου. Έσπρωχνε ένα καρότσι με βιβλία στο μαγαζί, ξαναγεμίζοντας τα ράφια, ενώ η Ντέλλα καθόταν σε μια πολυθρόνα στο τμήμα της ποίησης. Η Κάθου είχε προσφερθεί να φτιάξει τσάι, όμως η Ντέλλα είπε: «Θα προτιμούσα να πιω μια μπίρα». Η Κάθου είχε βρει μία στο ψυγείο του γραφείου, ξεχασμένη από κάποια παρουσίαση βιβλίου. Ήταν περασμένες εφτά εκείνο το βράδυ του Απρίλη και το μαγαζί ήταν άδειο.

Η Ντέλλα άρχισε να λέει στην Κάθου πόσο παράξενα φερόταν τελευταία ο άντρας της. Είπε πως δεν ήξερε τι τον είχε πιάσει. «Για παράδειγμα, πριν λίγες βδομάδες, σηκώνεται ο Ντικ απ' το κρεβάτι μες στη νύχτα. Και πριν προλάβω να καταλάβω, ακούω το αμάξι του να κάνει όπισθεν στο δρομάκι. Λέω μέσα μου: “Ε, μάλλον αυτό ήτανε. Μάλλον μπούχτισε και δεν πρόκειται να τον ξαναδώ”».

«Ξαναγύρισε, όμως» είπε η Κάθου, βάζοντας ένα βιβλίο στο ράφι.

«Ναι. Καμιά ώρα αργότερα. Κατέβηκα κάτω και να σου τον. Ήταν γονατισμένος πάνω στο χαλί κι είχε όλους τους οδικούς χάρτες απλωμένους γύρω του».

Όταν η Ντέλλα ρώτησε τον άντρα της τι στην ευχή έκα-

νε, ο Ντικ είπτε ότι έκανε έρευνα για επενδυτικές ευκαιρίες στη Φλόριντα. Ιδιοκτησίες πάνω στο κύμα σε υποτιμημένες περιοχές, προσβάσιμες με απευθείας πτήσεις από μεγαλύτερες πόλεις. «Του είπα: “Αρκετά λεφτά έχουμε. Μπορείς απλώς να βγεις στη σύνταξη και θα είμαστε μια χαρά. Γιατί να πας να πάρεις τέτοιο ρίσκο τώρα;”. Και ξέρεις τι μου απάντησε; Μου είπτε: “Η λέξη σύνταξη δεν υπάρχει στο λεξιλόγιό μου”».

Η Κάθυ εξαφανίστηκε στο τμήμα των βιβλίων αυτοβοήθειας. Η Ντέλλα ήταν πολύ απορροφημένη από την αφήγηση της ιστορίας της, για να σηκωθεί να την ακολουθήσει. Έσκυψε το κεφάλι της αποκαρδιωμένη, κοιτάζοντας το πάτωμα. Το ύφος της ήταν γεμάτο απορία και οργή για τις ιδέες στις οποίες κολλούσαν οι άντρες, ιδιαίτερα όσο γερνούσαν. Ήταν σαν κρίσεις τρέλας, μόνο που οι γυναίκες τους βίωναν αυτές τις διαταραχές ως αστραπές επιφοίτησης. «Μόλις είχα μια ιδέα!» έλεγε μονίμως ο Ντικ. Μπορεί να έκαναν οτιδήποτε, να δειπνούσαν, να πήγαιναν στον κινηματογράφο, όταν τον χτυπούσε η έμπνευση κατακούτελα και κοκάλωνε στη θέση του για να ανακοινώσει: «Λοιπόν, μόλις μου ήρθε μια ιδέα». Έπειτα στεκόταν ακίνητος, με το δάχτυλο στο πιγούνι, λογαριάζοντας, προγραμματίζοντας.

Η τελευταία ιδέα του περιλάμβανε ένα θέρετρο κοντά στα Έβεργκλεϊντς. Στην Πολαρόιντ που έδειξε στην Ντέλλα, το θέρετρο φάνταζε σαν ένα ελκυστικό αλλά ερειπωμένο κυνηγετικό περίπτερο, περιτριγυρισμένο από αιθαλείς βελανιδιές. Το διαφορετικό αυτή τη φορά ήταν πως ο Ντικ είχε ήδη επεξεργαστεί την ιδέα του. Χωρίς να το πει

στην Ντέλλα, είχε βάλει υποθήκη τον ίδιο τον χώρο και ως προκαταβολή είχε χρησιμοποιήσει ένα σημαντικό ποσό από τις οικονομίες τους για τη σύνταξη.

«Τώρα είμαστε οι περήφανοι ιδιοκτήτες του δικού μας θέρετρου στα Έβεργκλεϊντς της Φλόριντα!» ανήγγειλε.

Όσο κι αν υπέφερε η Ντέλλα λέγοντάς το αυτό στην Κάθυ, άλλο τόσο την ευχαριστούσε. Κρατούσε το μπουκάλι της μπίρας και με τα δυο της χέρια. Το βιβλιοπωλείο ήταν ήσυχο, έξω ο ουρανός σκοτεινός, τα γύρω μαγαζιά όλα κλειστά για τη νύχτα. Είχαν μια αίσθηση πως ο τόπος τούς ανήκε.

«Επομένως, να που κολλήσαμε σ' αυτό το αναθεματισμένο παλιοθέρετρο» είπε η Ντέλλα. «Ο Ντικ θέλει να το μετατρέψει σε συγκρότημα διαμερισμάτων. Για να το κάνει αυτό, λέει πως πρέπει να μετακομίσει στη Φλόριντα. Και ως συνήθως θέλει να με σέρνει κι εμένα μαζί του».

Η Κάθυ εμφανίστηκε πάλι με το καρότσι. Η Ντέλλα περιμένε να δει ένα βλέμμα συμπάθειας στο πρόσωπό της, όμως αντί γι' αυτό, το στόμα της Κάθυ ήταν σφιγμένο.

«Όστε φεύγετε, λοιπόν;» είπε ψυχρά.

«Πρέπει. Με αναγκάζει».

«Κανείς δε σε αναγκάζει».

Αυτό ειπώθηκε με το πολύξερο ύφος που η Κάθυ είχε υιοθετήσει τελευταία. Σαν να είχε διαβάσει όλα τα βιβλία στο τμήμα της αυτοβοήθειας και τώρα διέθετε ενόραση ψυχολόγου και μοίραζε αφειδώς συμβουλές σε ζευγάρια.

«Τι εννοείς, κανείς δε με αναγκάζει; Ο Ντικ με αναγκάζει».

«Και με τη δουλειά σου τι γίνεται;»